

Forskrift om studieforbund godkjent av Kunnskapsdepartementet

§ 1. Virkeområde

Forskriften skal gjelde for studieforbund godkjent av Kunnskapsdepartementet.

§ 2. Definisjoner

I forskriften forstås med:

- a) Kurs: Organisert opplæring i samsvar med en studieplan som på forhånd er godkjent av studieforbundet.
- b) Kurstime: 60 minutter med organisert læring. Pauser på inntil 15 minutter per time kan inngå.
- c) Studieplan: Plan som redegjør for kursets innhold, læringsmål, målgrupper, bruk av læringsressurser, kursleder, metoder og varighet.
- d) Kursleder: Er en person som har det faglige ansvaret for kurset, og denne rollen likestilles med lærer/instruktør.

§ 3. Statstilskudd

Statstilskuddet består av:

- grunntilskudd
- opplæringstilskudd
- tilretteleggingstilskudd

Studieforbundene har ansvar for å fordele statstilskuddet til organisasjonsledd og medlemsorganisasjoner som arrangerer kurs.

Statstilskuddet fastsettes på grunnlag av et gjennomsnitt av avholdte kurstimer i kalenderåret to og tre år tilbake i tid.

Hvis en medlemsorganisasjon melder seg inn i et annet studieforbund skal medlemsorganisasjonens kurstimer for rapporteringsårene telle i det nye studieforbundet.

Det gis ikke tilskudd etter denne forskrift hvis kurset dekkes gjennom andre tilskuddsordninger.

§ 4. Grunntilskudd

Grunntilskuddet kan benyttes til drifts- og administrasjonskostnader, og gis til alle studieforbund som oppfyller vilkårene for å få tilskudd etter denne forskrift. Slike kostnader kan omfatte drift, pedagogisk utviklingsarbeid, kvalitetssikring, rapportering og støtte til kursarrangør.

Departementet fastsetter grunntilskuddet til det enkelte studieforbund etter studieforbundets aktivitetsnivå. Grunntilskuddet fastsettes i seks stigende nivåer basert på gjennomsnittlig antall timer for de årene som er grunnlag for tilskudd:

- a) der kursaktiviteten utgjør mellom 30 000 timer og 100 000 timer,
- b) der kursaktiviteten utgjør mellom 100 000 og 150 000 timer,
- c) der kursaktiviteten utgjør mellom 150 000 timer og 200 000 timer, og
- d) der kursaktiviteten utgjør mellom 200 000 timer og 250 000 timer,
- e) der kursaktiviteten utgjør mellom 250 000 timer og 300 000 timer, og
- f) der kursaktiviteten utgjør mer enn 300 000.

§ 5. Opplæringstilskudd

Opplæringstilskudd skal bidra til å redusere deltakernes opplæringskostnader og fastsettes på grunnlag av antall gjennomførte timer.

Opplæringstilskuddet fordeles mellom studieforbundene på grunnlag av antall kurstimer innrapportert innen fastsatt frist og skal i sin helhet benyttes til kurs i studieforbundet eller medlemsorganisasjonene.

§ 6. Tilretteleggingstilskudd

Tilretteleggingstilskuddet skal kompensere for tilleggskostnader studieforbund og kursarrangør har i forbindelse med tilrettelagt opplæring for deltakere med særskilte behov. Tilskuddet kommer i tillegg til opplæringstilskuddet.

Det er en forutsetning at kurset og de aktuelle deltakerne oppfyller kravene i §§ 9 og 10. Tilleggskostnadene for tilrettelagt opplæring skal dokumenteres og skal på forespørsel legges frem for departementet. Tilskuddet kan ikke benyttes til oppfyllelse av plikten til universell utforming som fremgår av annet lovverk.

Tilretteleggingstilskudd fastsettes på grunnlag av antall dokumenterte kurstimer gjennomført med deltakere med særskilt behov.

§ 7. Krav til minste aktivitetsnivå

Kursaktiviteten i et studieforbund må utgjøre minst 30 000 timer i gjennomsnitt for de årene som danner grunnlag for tilskudd, jf. § 3 tredje ledd.

Departementet kan i særlige tilfeller gi midlertidig dispensasjon fra kravet til minste aktivitetsnivå.

§ 8. Krav til minimum antall medlemsorganisasjoner i studieforbund

Et studieforbund må ha minimum to medlemsorganisasjoner.

§ 9. Krav til kurs

Følgende forutsetninger skal oppfylles for at et kurs kan telle med i tilskuddsgrunnlaget:

- a) Kurset skal bestå av minst fire kurstimer.
- b) Kurset skal ha minst fire deltakere. Studieforbundet kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra kravet om minste antall deltakere.
- c) Kurset skal ha kursleder.
- d) Studieplan for kurset skal være godkjent av studieforbundet eller medlemsorganisasjon før kursstart.
- e) Studieforbundet eller en medlemsorganisasjon i studieforbundet skal være arrangør av kurset.
- f) Kurset skal være offentlig kunngjort og åpent for alle; dette er ikke til hinder for at et kurs primært retter seg mot bestemte målgrupper.

Samlinger arrangert ved bruk av elektronisk kommunikasjon kan ikke overstige omfanget av antall kurstimer i fysiske samlinger, og alle deltakere og kursleder skal delta

samtidig både ved bruk av elektronisk kommunikasjon og i fysiske samlinger. Studieplanen skal vise hvilken undervisningsform som benyttes.

§ 10. *Krav til deltakere*

Følgende forutsetninger skal oppfylles for at en deltaker kan telle med i tilskuddsgrunnlaget:

- a) Deltakeren skal være fylt 14 år innen utgangen av det året opplæringen foregår.
- b) Deltakeren skal ha deltatt i minst 3/4 av kurstimene.

§ 11. *Rapportering av og kontroll med statstilskudd*

Rapportering er en forutsetning for tilskudd. Det skal ikke utbetales tilskudd dersom et studieforbund ikke oppfyller rapporteringsplikten.

Studieforbundene har ansvar for å rapportere korrekt antall kurstimer. Tid til selvstudium skal ikke inngå. Grunnlaget for rapporteringen skal dokumenteres.

Rapport om kursvirksomheten skal sendes til departementet innen 1. mars året etter at kursvirksomheten fant sted.

Innrapporterte studietiltak skal dokumenteres med fremmøtelister som viser møtedatoer, timetall og deltakernes navn, fødselsår, kjønn og bostedets postnummer. Fremmøtelisten skal være signert av kursleder. Dokumentasjonen skal oppbevares i minst fem år.

§ 12. *Krav til internkontroll*

Studieforbundene har ansvar for at organisasjonsledd og medlemsorganisasjoner har tilfredsstillende system for internkontroll, og for at offentlig tilskudd brukes i samsvar med lov, forskrifter og forutsetninger i tilskuddsbrev. Det skal finnes dokumentasjon på rutiner for internkontroll.

§ 13. *Krav til regnskap og revisjon*

Årsregnskap som inneholder resultatregnskap, balanse, årsberetning og revisors beretning skal sendes til departementet innen 1. juni året etter.

Offentlige tilskudd skal i regnskapet spesifiseres på egne poster eller i note til regnskapet.

Studieforbundets regnskap skal revideres av statsautorisert revisor. Revisor skal i tillegg til regnskapsrevisjonen gi særskilt attestasjon om beregningsgrunnlaget for tilskudd, herunder kontrollere om kurs og deltakere er dokumentert i henhold til bestemmelsene i denne forskriften. Revisor skal i attestasjonen bekrefte at han er kjent med vilkårene for tilskudd.

Studieforbundene plikter å gjøre revisor kjent med denne forskriften.

§ 14. *Gratis bruk av offentlige undervisningslokaler*

Når det holdes kurs med tilskudd etter forskriften, skal studieforbundet eller medlemsorganisasjonen ikke belastes for utgifter til lokaler, lys, varme, renhold, tilsyn og bruk av utstyr i offentlige undervisningslokaler. Første punktum gjelder kurs som holdes

på hverdager i undervisningsåret, unntatt undervisningsferier, og ikke varer lenger enn til kl. 21.00. Det må finnes særskilt avtale med lokaleier for utlån utover dette.

Med offentlige undervisningslokaler menes i denne sammenheng alle undervisningslokaler finansiert og driftet gjennom tilskudd fra det offentlige. For bruk av spesialrom som krever tilstedeværelse av kvalifisert personell kan lokaleier kreve vederlag.

Lokaleier kan fastsette utfyllende regler for utlån av offentlige undervisningslokaler og -utstyr til bruk etter denne forskrift. Retten til gratis bruk av undervisningslokaler inntreder først når lokaleiers behov for egen undervisningsvirksomhet er dekket. Reglene skal ikke diskriminere mellom kursarrangører, men kan gi muligheter for prioritering av tiltak og grupper ut fra voksenopplæringslovens formål.

Det kan utarbeides en samlet utlånsplan for bruk av undervisningslokalene på grunnlag av utlysning, søknader og et avtalt låneforhold med den enkelte kursarrangør.

Etter bruk skal lokaler og utstyr være i samme stand som ved overtakelsen. Kursarrangør er økonomisk ansvarlig for skader som måtte oppstå vedrørende utstyr og materiell.

Ved utlån av spesialrom må det avtales hensiktsmessige kontrollordninger.

Kursarrangøren skal sørge for at kursdeltakerne blir kjent med gjeldende bestemmelser for bruk av lokaler og utstyr.

§ 15. Dokumentasjon på gjennomført opplæring

Studieforbundet skal gi kursdeltakere en dokumentasjon på gjennomført kurs. Dokumentasjonen skal minst inneholde studieforbundets navn, kursdeltakerens navn, innhold og omfang av kurset, og læringsmålene i kursets studieplan.

§ 16. Unntak

Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra forskriften.

§ 17. Ikrafttredelse og opphevelse av forskrift

Forskriften trer i kraft 1. januar 2021

Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 18. desember 2009 nr. 1661 om studieforbund og nettskoler.

Veiledning til forskrift om studieforbund godkjent av Kunnskapsdepartementet

Til § 1 – Virkeområde

Bestemmelsen fastsetter at forskriften gjelder for studieforbund som er godkjent av Kunnskapsdepartementet. Departementet gjør oppmerksom på at delingen av tilskuddsordningen mellom Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet ikke utløser krav om ny godkjenning av studieforbundene som er godkjent etter voksenopplæringsloven av 2009. Studieforbund som er godkjent etter den loven beholder sin godkjenning.

For ordens skyld vil departementet bemerke at når forskriften tillegger «departementet» en oppgave eller myndighet, skal dette forstås som departementet selv eller det organ departementet delegerer dette til.

Der det i forskriften er en videreføring av tidligere regelverk, videreføres også tidligere praksis.

Til § 2 – Definisjoner

Bestemmelsen definerer sentrale begreper i forskriften og er i all hovedsak en videreføring av tidligere regelverk. Til bokstav b) vil departementet presisere at pauser kan aksepteres, men ikke omregning til 45-minutters enheter. For eksempel kan en kursøkt som går over tre timer, innrapporteres som tre kurstimer selv om det er innlagt pauser à inntil 15 minutter per time. Tre timer sammenhengende undervisning kan derimot ikke omregnes til fire 45-minutters enheter. Til bokstav c) bemerkes det at kursleder skal fremgå av studieplanen. Dette er en videreføring av tidligere praksis, men inngikk ikke i tilsvarende bestemmelse i tidligere forskrift. For øvrig vises det til merknader til § 9. Til bokstav d), etter § 9 første ledd bokstav c) skal et kurs ha en kursleder. Det stilles ikke kompetansekrav til kursleder i forskriften, kun at vedkommende har det faglige ansvaret for kurset.

Til § 3 – Statstilskudd

Bestemmelsen er en videreføring av tidligere regelverk og angir hva statstilskuddet består av. De enkelte delene er nærmere definert i de etterfølgende bestemmelsene. Dette er en endring sammenlignet med forskrift om studieforbund og nettskoler. Endringen er i hovedsak ment for å gjøre bestemmelsene om tilskuddet enklere å lese for brukerne av forskriften.

Første ledd angir delene i statstilskuddet.

Andre ledd er en videreføring av ansvaret studieforbundene har til å fordele midlene på medlemsorganisasjoner eller lokallag, jf. tidligere forskrift § 7 syvende ledd.

Tredje ledd er en videreføring om hvordan tilskuddet fastsettes, men en forenkling av tidligere bestemmelse i § 8 femte ledd. I realiteten vil det være de to siste årene som det foreligger statistikk for per 1. januar i tilskuddsåret. Det vil si at for f.eks. tilskuddsåret 2024 så vil det være årene 2021 og 2022 som legges til grunn.

Femte ledd slår fast at et studieforbund ikke kan få tilskudd til samme kurs fra flere tilskuddsordninger. Dette betyr bl.a. at studieforbund som mottar tilskudd fra Kunnskapsdepartementet ikke kan motta tilskudd fra Kulturdepartementet og omvendt. Studieforbund kan motta tilskudd fra kommune eller fylkeskommune, jf. voksenopplæringsloven § 6 fjerde ledd.

Til § 4 – Grunntilskudd

Bestemmelsen er i hovedsak en videreføring av reglene om grunntilskudd i tidligere forskrift §§ 7 syvende ledd og 8 andre ledd. Ordlyden er justert for å gjøre den enklere å forstå.

Grunntilskuddet skal gi et driftsgrunnlag for studieforbundene og dekke administrative kostnader. Det bemerkes at det statlige tilskuddet ikke er ment å dekke administrative kostnader fullt ut. Forskriften skal ikke forstås slik at studieforbundene plikter å bruke hele grunntilskuddet til formålet.

Grunntilskuddet fastsettes i seks nivåer. Det er ønskelig at det i størst mulig grad er et sammenfall mellom aktivitet og tilskudd, slik at studieforbundene er sikret et forutsigbart driftsgrunnlag.

I bestemmelsen vises det til kursaktivitet, og dette er kun en språklig justering og følger av justeringen i formålet til voksenopplæringsloven. Opplæringen foregår i form av kurs med flere deltakere.

Til § 5 – Opplæringstilskudd

Opplæringstilskuddet skal kun bidra til å redusere deltakernes opplæringskostnader slik at flest mulig kan delta. Dette betyr at opplæringstilskuddet ikke kan benyttes til dekning av administrative kostnader. Dette er en endring i forhold til rundskriv F-16-10, der det var gitt åpning for at en mindre del av opplæringstilskuddet kunne benyttes til administrasjon.

Til § 6 – Tilretteleggingstilskudd

Tilretteleggingstilskuddet skal være et supplement til opplæringstilskuddet, og gis for personer med funksjonsnedsettelse og andre deltakere med særskilte behov som trenger tilrettelegging som medfører høyere kurskostnader for studieforbundet. Det skal benyttes til å redusere kostnaden ved deltakelse på kurs, og bidra til å sikre personer med funksjonsnedsettelse og andre deltakere med særskilte behov muligheten til å delta i opplæringen på lik linje med andre. Tilretteleggingstilskuddet kan ikke gis som et flatt timetilskudd. Det må foreligge årsakssammenheng mellom behovet for tilrettelegging og merkostnaden.

I andre ledd slås det fast at merkostnader som er nødvendig for å tilrettelegge kursaktiviteten for den enkelte deltaker må kunne dokumenteres. I andre ledd andre punktum slås det fast at tilskuddet ikke kan benyttes til oppfyllelse av plikten til universell utforming.

Tilskuddet kan ikke benyttes til å dekke administrative kostnader f.eks. i forbindelse med beregning av tilskuddet.

Til § 7 – Krav til minste aktivitetsnivå

Bestemmelsen om krav til minste aktivitetsnivå stod i § 3 i tidligere forskrift. Den nye bestemmelsen fastsetter at kursaktiviteten i et studieforbund må utgjøre minst 30 000 timer i gjennomsnitt for de årene som er grunnlag for tilskudd, jf. § 3 tredje ledd. Det følger av bestemmelsen at dette er kalenderåret to og tre år tilbake i tid. I bestemmelsen vises det til kursaktivitet. Dette er kun en språklig justering som følger av den justeringen som er gjort i formålet til voksenopplæringsloven. I andre ledd gis departementet en mulighet til å kunne gi midlertidig dispensasjon fra kravet til minste aktivitetsnivå på 30 000 timer i særlige tilfeller.

Til § 8 – Krav til minimum antall medlemsorganisasjoner

Bestemmelsen viderefører kravet om at et studieforbund skal ha minst to medlemsorganisasjoner. Det er ønskelig med sterke studieforbund som på en god måte kan ivareta medlemsorganisasjonenes interesser og samtidig være en viktig bidragsyter i kompetansepolitikken.

Til § 9 – Krav til kurs

Denne bestemmelsen viderefører deler av tidligere forskrift § 7 tredje og femte ledd. Første ledd bokstav d), e) og f) er en videreføring av tidligere forskrift.

I første ledd bokstav a) er det et krav om at et kurs må ha minst fire kurstimers varighet. Dette er en endring fra tidligere regelverk som hadde krav til åtte kurstimer. Kravet til fire kurstimer kan gjøre det enklere å tilby dagskurs uten overnatting og lettere å gjennomføre dagskurs.

I første ledd bokstav b) er det et krav om at et kurs må ha minimum fire deltakere og en kursleder for å utløse tilskudd. Dette øker muligheten for at tilskuddsordningen når flere, samtidig som man unngår en mulig utvikling hvor det innrapporteres lange kurs med mange

timer og få deltakere. En innføring av et minstekrav til antall deltakere støttes samtidig av en alminnelig fortolkning av kursbegrepet, samtidig som pedagogiske hensyn tilsier at et kurs bør ha flere deltakere. Et minimumsantall på fire deltakere vurderes derfor som rimelig uten at det går utover sosialt, pedagogisk eller geografisk mangfold, og at det heller ikke rammer sårbare grupper. Studieforbundene kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra kravet om minste antall deltakere. Det betyr at det i utgangspunktet ikke kan planlegges med kurs med færre enn fire deltakere. Særlige grunner til dispensasjon kan være der kurset startet med fire deltakere, men det underveis blir færre deltakere. Det kan også være praktiske og pedagogiske/faglige årsaker knyttet til kurslokaler eller at kurset i seg selv ikke gjør det mulig å ha fire deltakere. Eksempler kan være små og verneverdige håndverksfag eller enkelte kurs innenfor musikk. Oversikt over dispensasjoner og dispensasjonsgrunnlag forelegges departementet på forespørsel. I vurderingen av hva som er særskilt tilfelle må hvert enkelt kurs vurderes konkret.

I første ledd bokstav c) er det et krav til at kurs skal ha en kursleder. Dette begrunnes med at tilskuddsordningen tydelig bør rettes mot organiserte opplæringsløp ledet av en lærer eller instruktør. Eksisterende krav om en godkjent studieplan og utstedt kursbevis vil sammen med minstekrav til antall timer og deltakere, samt krav om kursleder, definere kurset som et organisert og målrettet opplæringsløp. Slik strukturert opplæring vil styrke muligheten for godt læringsutbytte for den enkelte deltaker. Krav om kursleder er nødvendig for at ordningen skal være et godt og målrettet kompetansepolitisk virkemiddel. Departementet har valgt å ikke stille krav til kompetanse hos kursleder, da dette vil gjøre ordningen mindre fleksibel for frivillig sektor.

I første ledd bokstav d) er det et krav om at studieplanen skal være godkjent av studieforbundet eller medlemsorganisasjonen før kursstart. Dette er en endring fra tidligere regelverk da det kun var studieforbundet som kunne godkjenne studieplanen.

Det er ingen endringer sammenlignet med tidligere regelverk når det gjelder krav til at det må være studieforbundet eller en medlemsorganisasjon som arrangerer kurset og at kurset skal være offentlig kunngjort og åpent for alle. Departementet vil presisere at det må være studieforbundet eller medlemsorganisasjonen som arrangerer kurset. Dette betyr at et studieforbund ikke kan ta med kurs i tilskuddsgrunnlaget som er arrangert av en organisasjon som ikke er medlem av studieforbundet. Det samme gjelder for medlemsorganisasjoner, ved at de ikke kan sette ut til en annen organisasjon å arrangere kurset. Dersom et studieforbund eller en medlemsorganisasjon har underliggende organisasjonsledd kan disse være kursarrangør. Departementet presiserer at tilknytningen til et studieforbund eller medlemsorganisasjon må være formell og kunne dokumenteres. Ovennevnte gjelder alle faser i arbeidet med et kurs, fra planlegging til den faktiske gjennomføringen og eventuelt etterarbeid.

I andre ledd er det en språklig presisering av tidligere forskrift § 7 tredje ledd andre punktum, når det gjelder bruk av elektronisk kommunikasjon. Timene til bruk av elektronisk kommunikasjon kan ikke overstige omfanget av antall kurstimer i fysiske samlinger. Det vil si at rene nettkurs fortsatt ikke vil være tilskuddsberettiget. Departementet presiserer at kravet til samtidighet er oppfylt når læringsplattform som benyttes har kommunikasjonsmuligheter mellom kursleder og kursdeltakerne, og kursdeltakerne seg imellom, og når både kursleder og kursdeltakerne er logget på samtidig.

Til § 10 – Krav til deltakere

Aldersgrensen på 14 år er ikke til hinder for at yngre kan delta, men disse deltakerne utløser ikke statstilskudd.

I første ledd bokstav b) er det et krav om at deltakeren skal ha deltatt i minst tre fjerdedeler av kurstimene. Dette er en videreføring av tidligere regelverk.

Til § 11 – Rapportering og kontroll med statstilskudd

Første ledd er en presisering av den plikten studieforbundene allerede har og som er en forutsetning for tilskudd. Videre gir den departementet hjemmel til å holde igjen tilskudd dersom studieforbundet ikke oppfyller rapporteringsplikten.

Andre ledd til fjerde ledd er en videreføring av § 9 første, andre og fjerde ledd i tidligere forskrift. Rapportering om studievirksomheten sendes til Statistisk Sentralbyrå og det organ departementet har delegert oppgaven til.

I fjerde ledd er kravet til oppbevaring av dokumentasjon endret til fem år. Dette ivaretar statlige regler om tilsyn og kontroll, samtidig som det er en forenkling sammenliknet med krav i tidligere forskrift.

Til § 12 – Krav til internkontroll

Dette er en videreføring av tidligere forskrift § 9 femte ledd. Det er ingen realitetsendringer i bestemmelsen. Studieforbundene har ansvaret for at medlemsorganisasjonene har tilfredsstillende system for internkontroll, videre at medlemsorganisasjonene benytter tilskuddet i samsvar med krav i lov og forskrift. Etter § 13 kan departementet, eller det organ departementet har delegert oppgaven til, be om dokumentasjon fra Studieforbundet. Departementet har med endringen ønsket å gjøre forskriften mer leservennlig.

Til § 13 – Krav til regnskap og revisjon

Bestemmelsen må sees i sammenheng med § 12 og krav til internkontroll. Studieforbundene må informere sine medlemsorganisasjoner og regionale ledd om vilkårene og kriterier for tilskudd, reaksjonsformer og etablerer rutiner for å føre kontroll med sine tilskuddsmottakere. Ved forespørsel eller tilsyn, skal studieforbundene kunne innhente dokumentasjon eller regnskap fra medlemmene og regionale ledd som har mottatt tilskudd. Studieforbundene skal ha retningslinjer og rutiner for å føre kontroll med sine medlemsorganisasjoner og regionale ledd.

Om ytterligere retningslinjer for regnskapsføring vises til bestemmelser i regnskapsloven og bokføringsloven.

Til § 14 – Gratis bruk av offentlige undervisningslokaler

Bestemmelsen er i all hovedsak en videreføring av tidligere forskrift med unntak av at forståelsen av undervisningslokale presiseres. Reglene om gratis bruk av undervisningslokaler bygger på prinsippet om samordnet ressursbruk, noe som innebærer at det offentliges investeringer innenfor undervisningssektoren skal komme studieforbundene til gode ved avholdelse av kurs med tilskudd etter forskriften. Retten er begrenset til undervisningssektoren, dette betyr at det ikke gjelder f.eks. for bibliotek, selv om disse er finansiert av det offentlige.

I andre ledd står det at retten gjelder alle undervisningslokaler som er finansiert og driftet gjennom tilskudd fra det offentlige. Dette betyr at retten gjelder hele sektoren fra grunnskole til og med høyskoler og universiteter som er finansiert og driftet gjennom tilskudd fra det offentlige. Departementet vil understreke at dette ikke er en utvidelse av retten, kun en presisering. Videre presiseres det i andre ledd at retten til gratis lokaler ikke gjelder for

spesialrom som krever tilstedeværelse av kvalifisert personell. For slike rom kan lokaleier kreve vederlag for bruk.

Departementet vil understreke at retten til gratis bruk av undervisningslokaler først inntreer når lokaleiers behov for egen undervisningsvirksomhet er dekket.

Til § 15 – Dokumentasjon på gjennomført opplæring

Bestemmelsen er en videreføring av tidligere § 11 og fastsetter at studieforbundet skal gi kursdeltakere dokumentasjon på gjennomført kurs. Dokumentasjonen skal gi saklig og relevant informasjon om gjennomført opplæring til bruk overfor eksterne mottakere, og vil blant annet kunne være viktig i tilknytning til realkompetansevurderinger.